

NATUR- OCH LANDSKAPSANALYS FÖR DETALJPLAN FÖR BOSTÄDER VID MAJVIK, TORSLANDA

NATUR- OCH LANDSKAPSANALYS FÖR DETALJPLAN FÖR BOSTÄDER VID MAJVIK, TORSLANDA

PROJECT NO. 164907
DOCUMENT NO.
VERSION
DATE OF ISSUE 2013-06-13
PREPARED Erik Heyman
CHECKED
APPROVED

INNEHÅLL

1	Sammanfattning	4
2	Bakgrund	5
3	Områdesbeskrivning	6
4	Metod	7
4.1	Översiktlig naturinventering	7
4.2	Landskapsanalys	7
4.3	Rekreativsvärden	7
5	Resultat	8
5.1	Beskrivning av delområden	8
5.2	Naturvärden	9
5.3	Landskapsanalys	11
5.4	Rekreativsvärden	12
6	Känslighet för byggnation	13
7	Referenser	14
8	Bilagor	15

1 Sammanfattning

Föreliggande rapport beskriver naturvärden, landskap och rekreationsvärden i ett naturområde beläget söder om Hjuviksvägen vid Majvik, Torslanda. Rapporten baseras på fältinventeringar utförda av Erik Heyman, COWI AB, i maj och juni 2013.

Områdets vegetation är mycket varierad. Det finns ett stort inslag av odlade arter och "trädgårdsrymlingar" i såväl träd- som busk- och fältskikt. Skogspartierna i området har, på grund av sin begränsade ålder, inte hunnit utveckla några större skogliga naturvärden. Inga signalarter som indikerar skogliga värden hittades. De naturvärden som identifierades är främst knutna till äldre träd, död ved och stenmuren i sydost.

De landskapstyper som präglar området är hållmarker, blandskog, lövskog och igenvuxen trädgård. Vid fältbesöket identifierades ett antal platser som utmärkte sig som speciella utifrån utsikt, skönhet eller andra särdrag. De mest utmärkande landskapsrummen utgörs av ett antal utsiktsplatser och en skogsdunge i öst.

Rekreativvärdena bedömdes i första hand vara knutna till den östra skogsdungen och utsiktsplatserna. I dessa områden syns tydliga spår av mänsklig närvaro. Områdena i nordväst bedömdes som mycket svårtillgängliga genom avsaknad av stigar och tät undervegetation.

Med utgångspunkt i områdets naturvärden och rekreationsvärden gjordes en bedömning av vilka delområden som är mest känsliga för byggnation. Högsta känslighet bedömdes för skogsdungen i öst och hållmarken närmast väster om skogsdungen i öst. Medium känslighet bedömdes för hållmarkerna i centrala delen samt hållmarken i sydost. Lägsta känslighet för byggnation bedömdes skogsdungen i nordväst och den intilliggande igenväxta tomten.

2 Bakgrund

Uppdraget gällde framtagande av en natur- och landskapsanalys för ett område sydost om cirkulationsplatsen Hjuviksvägen/Hjuviks Bryggväg i stadsdelen Torslanda. Utredningen kommer att användas som underlag i diskussionerna angående var och hur man skall placera in ny bebyggelse utan att förstöra det befintliga landskapets särart och uppbyggnad samt viktiga biotoper för växter och djur. Uppdraget avsåg framtagandet av följande:

Översiktlig naturinventering, innefattande vegetationstyper, djur- och växtbiotoper, signalarter, biotopskydd, livsmiljöer för skyddade arter, speciella naturvärden samt gamla och stora träd.

Landskapsanalys, innefattande landskapstyper, landskapsrum, vegetationsgränser/ andra gränser i landskapet, landmärken och utblickar.

Rekreativvärden, med viktiga bryn och en beskrivning och värdering av områdets förutsättningar för olika typer av rekreation.

Känslighet för byggnation, där det görs en bedömning av olika delområdets känslighet för byggnation.

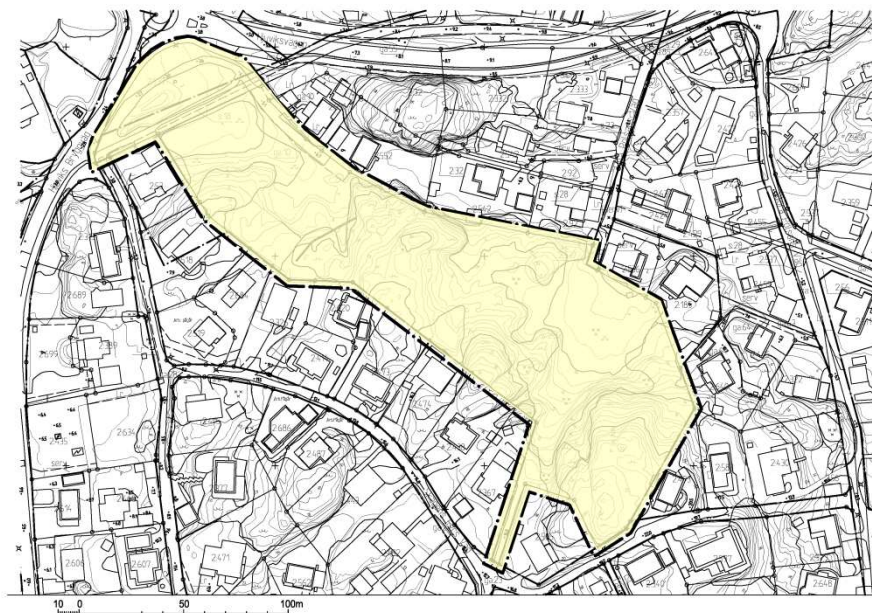
Konsekvenser av bebyggelsen. Detta görs under hösten 2013 och innefattar en beskrivning hur den föreslagna bebyggelsen påverkar naturvärden samt åtgärder för att minimera konsekvenserna.

3 Områdesbeskrivning

Markområdet ligger sydost om cirkulationsplatsen (korsningen) mellan Hjuviksvägen och Hjuviks Bryggväg i stadsdelen Torslanda. Området är en av få kvarvarande friytor inom det tätbebyggda Hjuviksområdet och är i det närmaste kringbyggt av ett större villaområde.

Området domineras av berg och hållmarker i de centrala delarna. I nordväst finns en dunge med sly och en del grövre träd samt buskage av slån, apel, syrén, rosor mm. Även i sydost finns en skogsdunge med trädvegetation. I området finns flera stenmurar.

Inga särskilt skyddsvärda arter är kända från området, men i omgivningarna finns de fridlysta och rödlistade arterna mindre hackspett och hasselsnok. Mindre hackspett häckade år 2012 i det större grönområdet några hundra meter åt sydost. Hasselsnoken är känd från samma område och från bergsområdena norr om väg 155.

Planområdet markerat med gult.

4 Metod

4.1 Översiktlig naturinventering

En flygbild användes som utgångspunkt för att beskriva områdets vegetationstyper. Vid fältbesöken undersöktes området till fots samtidigt som arter, biotoper och naturvärdesintressanta objekt noterades. Intressanta objekt som äldre träd, stenmurar och död ved fotograferades och koordinatbestämdes med GPS. Habitat för hasselsnok och mindre hackspett eftersöktes särskilt. Samtliga fåglar som sågs eller hördes noterades.

Utöver fältbesöken gjordes sökningar i tillgängligt GIS-material från Länsstyrelsen i Västra Götaland och den nationella observationsdatabasen "Artportalen". Park- och naturförvaltningen på Göteborgs stad kontaktades för att få information om vad som fanns registrerat i Göteborgs stads GIS-databas om områdets naturvärden eller sociala värden.

4.2 Landskapsanalys

För landskapsanalysen användes flygbild och karta i kombination med bedömning i fält. Bedömningen av landskapsrum gjordes i fält med utgångspunkt i den subjektiva upplevelsen av landskapet. Utgångspunkten var att identifiera platser utifrån begreppen landskapstyper, landskapsrum, vegetationsgränser/andra gränser i landskapet, landmärken, utblickar och viktiga bryn

4.3 Rekreativvärden

Landskapsanalysen användes som utgångspunkt för bedömningen av områdets rekreativvärden. Vid fältbesöken eftersöktes spår av människor i landskapet såsom stigar, kojor och andra objekt som tyder på aktivitet. Den lokala avdelningen av Friluftsrådet och en närbelägen förskola kontaktades för att ta reda på eventuella aktiviteter i området. Dessutom gjordes en sökning i Göteborgs stads sociotopkarta för Torslanda (Göteborgs stad, 2012), för att se om några sociala värden fanns registrerade i området sedan tidigare.

5 Resultat

Nedan presenteras resultat från fältinventeringarna som utfördes i maj och juni 2013. Nummer på delområden (1-5) och naturvärdesobjekt (A-E) hänvisar till kartan i bilaga 1.

5.1 Beskrivning av delområden

Området är tydligt präglad av det kustnära läget och hällmarkerna. Det bär också spår av äldre bebyggelse, tidigare markanvändning som kulturlandskap och närheten till villor och trädgårdar. Karta över vegetation och naturvärden finns i bilaga 1. Bilder på delområden och naturvärden finns i bilaga 3. Nedan beskrivs de delområden som identifierades:

1. Skogsdunge i nordväst

I områdets nordvästra del finns en skogsdunge på cirka 60*70 meter. Trädskiktet domineras av gråpoppel, lind och asp. Övriga träd som förekommer är hästkastanj, sälg, äpple, rönn, lundalm, oxel och björk. I buskskiktet finns hassel, oxel, vinbär, slånbär, rönn och rosor. Marken är näringsrik med bl a brännässlor, kirskaål, hundäxing, kruståtel, hundkäx och örnbräken. Flera relativt gamla och grova träd förekommer i detta skogsparti, bl a en grov gråpoppel med en brösthöjdsdiameter (dbh) på cirka 1 meter och fem gråpopplar med dbh 50-80 cm. Dessutom en flerstammig lind med dbh på cirka 1 meter. Det stora inslaget av odlade träd- och buskar tyder på att skogsdungen troligen har varit bebyggd tidigare, även om igenväxningen nu har gått ganska långt. En stenmur av relativt sent datum finns i den norra delen av skogsdungen. På sydsidan av stenvuren växer en rad med planterade oxelträd.

2. Igenvuxen tomt

Vegetationen i detta område präglas av en vildvuxen trädgårdsmiljö med stora syrébuskar, fruktträd och hästkastanj. En gammal husgrund och en stenmur av sent datum visar på att detta är före detta tomtmark. Övriga träd som förekommer är körsbär, oxel och björk. Förutom syrébuskar finns rosor, hallon, olvon, vinbär, hassel, hagtorn, slånbär. Marken är näringsrik med bl a brännässlor och

bredbladiga gräs. Stora bestånd av strutbräken förekommer, sannolikt odlade eller förvildade från områdets trädgårdar.

3. Hällmarker

Hällmarker med en stor andel berg i dagen förekommer över en stor del av områdets yta. Dessa utgörs av öppna hällar med ljung och gräsvegetation (främst kruståtel). Stensöta och blodrot förekommer relativt rikligt. I svackorna växer buskar som en, slånbär, hagtorn, olvon och rönn och träd i form av tall, ek, björk, oxel och asp. På hällmarken i sydost växer vildvin som förmodligen spridit sig in i området från någon av trädgårdarna. Strax norr om den högsta punkten på denna hällmark finns även ett litet kärr på ett par kvadratmeter, med bl a vitmossor och ängsull.

4. Svacka med träd och buskar

I svackan mellan hällmarkerna finns buskar som en, rönn, nypon, brakved och kaprifol samt träd i form av tall, ek, oxel och asp. I fältskiktet växer bl a stinknäva, blodrot, kruståtel och ljung.

5. Skogsdunge i öst

Områdets största skogsparti ligger i östra delen och är cirka 100 meter i nord-sydlig och cirka 80 meter i öst-västlig riktning. Trädvegetationen är mycket varierad med tall, björk och ek som dominerande trädslag. I den norra delen av dungen finns ett tiotal lite grövre björkar med dbh 30-50 cm. I den centrala delen av dungen finns ett tiotal tallar med dbh 30-60 cm. Övriga träd som förekommer är rönn, asp, körsbär, lönn och oxel. Buskskiktet är välutvecklat och varierat med rönn, en, druvfläder, hassel, hallon, björnbär och idegran. Klätterväxter i form av kaprifol och murgröna förekommer. I fältskiktet finns bl a kruståtel, hundäxing, vitsippa, svalört, groblad, stensöta, örnbräken, hultbräken, strutbräken, stinknäva och teveronika.

5.2 Naturvärden

Skogspartierna i området har, på grund av sin begränsade ålder, inte hunnit utveckla några större skogliga naturvärden i form av t ex epifytflora (lavar och mossor) eller hålträd. Inga signalarter som indikerar skogliga värden hittades. Områdets vegetation är mycket varierad. Det finns ett stort inslag av odlade arter och "trädgårdsrymlingar" i såväl träd- som busk- och fältskikt. Detta förklaras av närheten till villaträdgårdar, men också av att delar av området utgörs av gammal tomtmark och att trädgårdsavfall tippas på flera platser i området.

Nedan beskrivna objekt (A-E) och delområden (1-5) hänvisar till kartan i bilaga 1. De naturvärden som identifierades är främst knutna till äldre träd, död ved och stenvallen i sydost. De äldre träd som finns är bl a en vidkronig, grov gråpoppel (A) och en grov lind (B) i nordvästra skogsdungen (område 1). Grova lövträd kan utveckla naturvärden i form av epifytflora, insekts habitat och bohål för fåglar. Inga sådana naturvärden observerades dock på träden i det aktuella området. I den östra

skogsdungen finns en del stående död ved som sannolikt härrör från tiden då området växte igen från att ha haft en mer öppen karaktär. Stående död ved är intressant som bl a insekts habitat och häckningsplats för fåglar. En björk med bohål och en död tall med spår av hackspett (C) hittades strax väster om den större stenvallen (D) i område 5.

I område 1 finns två stenvaller. Dessa är av relativt sent datum och bedöms inte som särskilt intressanta ur naturvårdssynpunkt. En större stenvall och två mindre stenvaller finns i område 5. Den större stenvallen är 0,5-1 meter hög, 1 meter bred och löper i nord-sydlig riktning. Den härrör sannolikt från en tid då området hade en mer öppen karaktär i form av kulturlandskap. Den större stenvallen i område 5 bedöms hysa vissa naturvärden genom sin högre ålder och tillgång på död ved. Stenvaller omfattas av det generella biotopskyddet (miljöbalken 7 kap 11 §) när de är belägna på jordbruksmark, men har inget generellt skydd i skogslandskap (vilket det handlar om här). Trots att de inte är formellt skyddade i detta område kan stenvaller fylla en viktig ekologisk funktion genom att bl a erbjuda häckningsplatser för fåglar, habitat för landsnäckor och övervintringsplatser för grod- och kräldjur (Länsstyrelserna, 2010). De flesta av dessa funktioner gäller dock stenvaller i öppna miljöer. I det aktuella området saknas vattensamlingar, vilket gör att stenvallarnas betydelse för groddjur troligen är liten.

När det gäller möjliga habitat för hasselsnok så kan delar av området anses lämpliga, då arten är värmeälskande och gärna uppehåller sig på solbelysta hållmarker (Andrén och Nilson, 1991). Dess huvudsakliga habitat är dock områden med tät markvegetation på blockrik eller sandig mark i solexponerat läge. Den typen av biotop finns inte i det aktuella området, som därmed inte kan anses som ett särskilt lämpligt område för hasselsnok.

Mindre hackspett har enligt uppgift från Stadsbyggnadskontoret observerats i området. Vid vegetationsinventeringen eftersöktes därför hålträd och döda träd som kan vara lämpliga för födosök och häckning för mindre hackspett. Endast ett hålträd observerades i området (C). Det förekommer en del stående död ved i den östra skogsdungen. Den mesta döda veden finns i anslutning till stenvallen (D) och är relativt gammal. Tillgången på föda för hackspett är större i färsk död ved, vilket gör att den döda ved som finns i området inte är optimal för hackspettars födosök (Pettersson, 1987).

Tre stycken idegranar hittades, samtliga relativt små (<2 meter) vilka troligen har spridits in i området från närliggande trädgårdar. De växer ett par meter från en tomtgräns på en plats där det har tippats trädgårdsavfall (E). Idegranarna bedöms inte som naturvärdesintressanta men bör ändå nämnas eftersom idegran är fridlyst i Västra Götaland. Det är därmed förbjudet att (för vilt levande exemplar) plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, ta bort eller skada frön eller andra delar (8 § Artskyddsförordning 2007:845).

Fåglar som sågs eller hördes vid fältbesöken var lövsångare, gransångare, koltrast, rödhake, rödstjärt, gråsiska, kråka, skata, svarthätta, blåmes, talgoxe, gråtrut och fiskmå. Dessutom observerades två rådjur.

En sökning i rapportsystemet Artportalen (www.artportalen.se) visar inte på några

artfynd i det aktuella området. Fåglar och insekter var vid söktillfället (2013-06-10) inte möjliga att söka med den nya versionen av Artportalen (där en geografisk yta kan användas för sökningen), utan sökningen fick göras i de gamla rapportsystemen "Svalan" och "Rapportsystemet för småkryp". Sökningen i "Svalan" visade att det inte finns någon registrerad observationslokal inom planområdet. Närmaste observationslokal är "Hjuvik, Torslanda" cirka 1 km söder om planområdet. Observationer från denna lokal innefattar till stor del sjöfåglar, och informationen från denna plats kan därför inte anses tillföra något till bedömningen av naturvärden i det aktuella området. En sökning i "Rapportsystemet för småkryp" visade på att det inte finns någon registrerad observationslokal i planområdets närhet.

5.3 Landskapsanalys

Landskapet inom området är varierat och kuperat. De landskapstyper som präglar området är hållmarker, blandskog, lövskog och igenvuxen trädgård (se vegetationsbeskrivningen ovan).

Indelningen i landskapsrum är subjektiv och baseras på upplevelsen hos inventeraren. Vid fältbesöket identifierades ett antal platser som utmärkte sig som speciella utifrån utsikt, skönhet eller andra särdrag. Landskapsrummen är markerade på kartan över rekreativevärden och landskapsrum i bilaga 2. Nedan beskrivs delområdena (1-6) mer detaljerat, med början i nordväst:

1. Skogsdunge i nordväst

En välanvänd stig (A) går som en genväg genom norra delen av området. I övrigt är skogsdungen ganska tät och snårig med relativt lite spår av människor. En trädkoja (B) i en gråpoppel nära husen i väster och en gunga i en grov gråpoppel (C) tyder på att barn leker i området.

2. Utblick i väst

En utsiktspunkt som erbjuder havsutsikt västerut. Denna utsiktspunkt är mycket svårtillgänglig för allmänheten, men lätt tillgänglig för de som bor i husen på de angränsande tomterna.

3. Igenvuxen tomt

Ett intressant och vildvuxet landskapsrum som dock är mycket svårtillgängligt med sin vildvuxna buskvegetation. De främsta rekreativevärden uppstår på våren då syrenbuskar, hästkastanj och fruktträd blommar.

4. Utblickar i centrala delen

Hållmarkerna har några höjdpunkter (D, E, F och G) som erbjuder utsikt mot havet och omgivningarna. G utgör toppen på "pulkabacken", som den kallades av en närboende. Den utgör den mest lättillgängliga av utsiktspunkterna D-G då en stig leder upp nerifrån skogsdungen i öster. Utsiktspunkterna D, E och F är lätt

tillgängliga för de närboende som har tomter som gränsar till det aktuella området, men mer svårtillgängliga för allmänheten.

5. Skogsdunge i öster

Skogsdungen i öster är det delområde som uppvisar tydligast spår av mänsklig aktivitet. I gläntan (I) finns spår av barns lekar med bl a en trädkoja, ett ”mini-picknickbord”, ett cykelgupp och en ”bro” (se bilder i bilaga 4). En väl upptrampad stig korsar dungen i nord-sydlig riktning och utgör sannolikt en väl använd genväg för de närboendes dagliga passage genom området. Stigens norra och sydliga ”entré” (H och J) utgör de tydligaste ingångarna till området. Stenmurarna tillför ett estetiskt värde till skogsdungen.

6. Utblick i söder

En mycket lättillgänglig utsiktspunkt som erbjuder utsikt över havet och omkringliggande områden. Närheten till vägen (Skagens fyrs väg) gör att denna utsiktsplats är den för allmänheten mest tillgängliga av de som beskrivs i denna rapport.

5.4 Rekreativvärden

Områdets rekreativvärden bedöms i första hand vara knutna till den östra skogsdungen och utsiktsplatserna (område 4,5 och 6 på kartan i bilaga 2). I dessa områden syns tydliga spår av mänsklig närvaro. Frekvensen av användningen av hållmarkerna som utsiktspunkter är mer svårbedömd än skogsområdet, eftersom inga stigar bildas på de öppna hållarna. Områdena i nordväst (område 1-3 på kartan i bilaga 2) bedöms som mycket svårtillgängliga genom sin avsaknad av stigar och täta undervegetation.

Genom samtal med närboende kom det fram att skogsdungen i öster används för mulleaktivitet (Friluftsförbundets barnverksamhet). Friluftsförbundets lokala avdelning i Torslanda kontaktades därför genom Lena Carlsson (2013-06-03) och Lisbeth Hillsten (2013-06-11) för att få information om Friluftsförbundets verksamhet i området. Både LC och LH var engagerade i mulleaktivitet i området tillsammans med bl a Hästeviks förskola (belägen cirka 1 km nordost om det aktuella området). Mulleaktiviteten brukade hålla till i skogsdungen i öster (område 5 på kartan i bilaga 2). Detta bekräftades också genom samtal med närboende som berättade att de brukade se ”mullegrupper” i detta område. Det naturområde som besöktes mest frekvent av mullegrupperna var dock (enligt LH) det gamla militärområdet, beläget några hundra meter österut.

De närboende berättade även att slänten ner från utsiktspunkt G (belägen i område 4 på kartan i bilaga 2) används som pulkabacke vintertid.

Det fanns inga registrerade sociotopvärden för det aktuella området på ”Sociotopkarta Torslanda 2012”. Området ligger inte på kommunal mark och har därför inte varit prioriterat vid kartläggningen av sociotoper.

6 Känslighet för byggnation

Med utgångspunkt i områdets naturvärden och rekreationsvärden gjordes en bedömning av vilka delområden som är mest känsliga för byggnation.

Känsligheten graderades på en tregradig skala där 1 står för högst känslighet, 2 medium känslighet och 3 lägst känslighet. Se bilaga 5 för karta med inritade områden utifrån bedömd känslighet.

Högsta känslighet (1) bedömdes för skogsdungen i öst och hållmarken närmast väster om skogsdungen i öst. Här finns framförallt höga rekreationsvärden, men även naturvärden i form av en stenmur med död ved och en del medelgrova träd. Detta område är lättillgängligt för allmänheten genom stigen som leder in från både norr och söder och uppenbarligen det område som besöks mest frekvent.

Medium känslighet (2) bedömdes för hållmarkerna i centrala delen samt hållmarken i sydost. Hållmarken i sydost har rekreationsvärden i form av en lättillgänglig utsiktspunkt, men naturvärdena bedöms som låga. Hållmarkerna i centrala delen har vissa rekreationsvärden i form av utsiktspunkterna och en vacker tall, men är betydligt mer svårtillgängligt för allmänheten. Naturvärdena bedöms som relativt låga.

Lägsta känslighet (3) för byggnation bedömdes skogsdungen i nordväst och den igenväxta tomten. Rekreationsvärden är låga eftersom tillgängligheten för allmänheten är dålig. Naturvärdena är låga, med undantag för de två grova träden (gråpoppel och lind), vilka bör skonas vid exploateringen om det är möjligt.

7 Referenser

Andrén, C., Nilson, G., 1991. (Rev. Mats Höggren 2001, 2006 & 2011)
Artfaktablad hasselsnok *Coronella austriaca*. ArtDatabanken, SLU 2011-01-10.

Göteborgs stad, 2012. Sociotopkarta Torslanda 2012. Tillgänglig online på:
[http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/Torslanda_sociotop.pdf/\\$file/Torslanda_sociotop.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/Torslanda_sociotop.pdf/$file/Torslanda_sociotop.pdf)

Länsstyrelserna, 2010. Biotopskydd – bråkiga begrepp. Miljösamverkan Sverige.

Pettersson, B., 1987. (Rev. Sven G. Nilsson 1995, 2001 & 2006). Artfaktablad
mindre hackspett *Dendrocopos minor*. ArtDatabanken, SLU. 2011-12-22.

8 Bilagor

Bilaga 1: Karta med vegetationstyper och naturvärden

Bilaga 2: Karta med landskapsrum och rekreationsvärden

Bilaga 3: Bilder naturvärden

Bilaga 4: Bilder landskapsrum och rekreationsvärden

Bilaga 5: Karta med bedömd känslighet för exploatering